"BRYCHA" 1945 — 1948

ה„בריחה" תש"ו–תש"ח

לאסתר אלון!
בחבר׳ כנה!
דן.
15.II.49

MARTYRS MEMORIAL AND
MUSEUM OF THE HOLOCAUST

בנתיב היסורים למולדת

אויף דעם ליידנסוועג קיין ארץ ישראל

HOME — THROUGH THE «VALE OF TEARS»

תש״ז - תש״ח
1945 - 1948

הוצאת ה״בריחה״
ארויסגעגעבן דורך דער „בריחה״
Published by the "BRYCHA"

MARTYRS MEMORIAL AND
MUSEUM OF THE HOLOCAUST

דפים אלה באים לשקף במדת מה את נדידת שרידי העם באירופה, מאז תום המלחמה ועד היום. תקופת שלושת שנות ה„בריחה“ מהווה פרק חשוב במאבקם של המוני שארית הפליטה לחיים חדשים. בכוח מאבק זה פרצו גבולות והתגברו על מכשולים לאין ספור, בחתרם אל חוף מבטחים.

ראשיתה של ה„בריחה“ נעוצה ברצונם העז של הנצולים לנטוש את ארצות מוצאם שהיו לקברות אחים. תנועה ספונטנית זו הוציאה מתוכה גרעיני פעילים ומארגנים, שהסדירו בהדרכת שליחי הארץ את אפיקי הנדידה ואת שטות בצועה.

הבריגדה העברית, אשר כתום הקרבות העמידה בראש מאווייה את תפקיד ההצלה, היתה יוזמת המפעל ומניחת יסודותיו. פעולת ה„בריחה“ בוצעה תוך קשיים וסכנות, אך רצון החיים של לאל כל מכשול ופגע. לפנינו היתה רק מטרה אחת — הוצאת שרידי היהדות מארצות התופת אל חופי ההעפלה.

המחתרת העברית בגולה, הצנחנים העברים, שארית לוחמי הגיטאות, חלוצים יוצאי מחנה מחנות ההשמדה — כל אלה מלאו בנאמנות ובהתמדה תפקיד בארגון ה„בריחה“. תכנית העבודה הותוותה ע״י ההגנה העברית בארץ־ישראל ובוצעה ע״י שליחיה.

בין רבבות ה„בורחים“, הוו שיירות הילדים פרשה מיוחדת. פגישותינו עם הילדים היו לנו אחת החוויות העמוקות ביותר בתקופת ה„בריחה“. בין הילדים אשר נפדו מידי הנוצרים, היו שלא ידעו על מוצאם, או אף כאלה אשר נפשם הורעלה ע״י „מציליהם“ בשנאת ישראל. ולא אחת היה עלינו להשתמש בתחבולות סתרים כדי להצילם מידי ה„מצילים“. באהבה ובמסירות נשאו ה„מבריחים“ דרך גבולות ובמשעולי ההרים את הפעוטות היתומים.

בדרך ה„בריחה“ זרועת תתחתים, נתקלה שארית הפליטה רבות בשונאים — מכשילים, אך גם ברצון טוב ויחס לבבי ואנושי מצד עמים אחרים, כגון הצ׳כים, האיטלקים, והצרפתים. העוברים בנתיב ההעפלה נושאים בלבם הכרת־טוב עמוקה לאחיהם בארצות הברית על הושטת הסעד החמרי והמוסרי בכל אתר ואתר.

כשלושים רבבות עברו בדרכי המחתרת היבשתיים. ורבים מהם כבר הגיעו לארץ ומשתתפים בבנינה ובהגנתה. ה„בריחה“ טרם סיימה את תפקידה. רק עם בוא אחרון יהודי הגולה השואף לכך, אל חוף המדינה העברית העצמאית, תושלם שליחותה.

ד ק ל

די דראַמאַטישע פּרטים זענען פֿאַרשריבן די ראַזיקע בלעטער דאַרפֿן אָפּשפּיגלען אין אַ באַשטימטער מאָס די וואָגלעניש פֿון דער שארית הפליטה אין אייראָפּע, זייט כּוֹ פֿון דער מלחמה ביז צום היינטיקן טאָג. די תקופה 3 יאָר „בריחה“, שטעלט מיט זיך פֿאָר אַ וויכטיקן קאַפּיטל אין דעם געראַנגל פֿון דער שארית הפליטה פֿאַר אַ נײַ לעבן. אין אימפּעט פֿון אָט דעם געראַנגל האָבן זיי דורכגעריסן גרענעצן און האָבן גובר געווען שטרויכלונגען אָן אַ צאָל אויף דעם וועג צום זיכערן ברעג.

דער מקור פֿון דער „בריחה“ איז געווען דער דורכאויסיקער ווילן פֿון די לעבנגעבליבענע צו פֿאַרלאָזן זייערע געבוירטסלענדער, וועלכע זײַנען געוואָרן איין מאַסן-קבר פֿון זייערע נאָענטע און טײַערע. די ראַזיקע ספּאָנטאַנע באַוועגונג האָט פֿון זיך אַרויסגעגעבן קאַדרן פֿון אָרגאַניזאַטאָרן, וועלכע אונטער דער אָנפֿירונג פֿון די ארץ-ישראלדיקע שליחים האָבן אַרײַנגעבראַכט אַ סדר און פּלאַנמעסיקייט אין דער „וואַנדער-באַוועגונג“.

די יידישע בריגאַדע, וועלכע האָט זיך בײַם סוף פֿון דער מלחמה געשטעלט אַלס הויפּט-ציל צו ראַטעווען, איז די איניציאַטאָרין פֿון דעם אויפֿטו. די אַקציע פֿון דער בריחה איז פֿאַרווירקלעכט געוואָרן מיט גרויסע שוועריקייטן און סכּנות, אָבער דער לעבנס-ווילן האָט צוניש געמאַכט יעדע שטרויכלונג און מניעה. פֿאַר אונדז איז געשטאַנען נאָר איין ציל: אַרויסציען דאָס יידישע פֿאָלק פֿון די גהינום-לענדער צו די ברעגעס פֿון דער „העפּלה“. דער יידישער אונטערגרונט אין גולה, די יידישע פֿאַראַשוטיסטן, די געטאָ-קעמפֿערס, די חלוצים, וואָס האָבן איבערגעלעבט די פֿאַרשיקונגס-לאַגערן, — די אַלע האָבן מיט טרייִשאַפֿט און איבערגעגעבנקייט ערפֿילט זייער פֿליכט אין דער אָרגאַניזירונג פֿון דער „בריחה“. דער אַרבייטס-פּלאַן איז אויפֿגעשטעלט געוואָרן דורך די „הגנה“ און איז אויסגעפֿירט געוואָרן דורך אירע שליחים.

צווישן די צענדליקער טויזנטער פֿון די אַנטלאָפֿענע האָבן די קינדער-טראַנספּאָרטן געבילדעט אַ באַזונדערע פּרשה. אונדזער באַגעגענונג מיט די קינדער איז געווען פֿאַר אונדז איינע פֿון די טיפֿסטע ערלעבענישן אין דער תקופה פֿון דער „בריחה“. צווישן די קינדער, וועלכע זײַנען אויסגעלייזט געוואָרן פֿון די קריסטן, זײַנען געווען אַזעלכע, וועלכע האָבן ניט געוווּסט וועגן זייער אָפּשטאַם, און אפילו אַזעלכע, וואָס זייערע נשמות זײַנען פֿאַרגיפֿטעט געוואָרן דורך זייערע „רעטערס“ מיט שנאת ישראל. און נישט איינמאָל האָבן מיר זיך געמוזט באַנוצן מיט באַזונדערע מעטאָדן, כּדי אַרויסצוראַטעווען די קינדער פֿון די הענט פֿון זייערע „רעטערס“. מיט ליבע און איבערגעגעבנקייט האָבן די מענטשן פֿון דער „בריחה“ געטראָגן און געפֿירט די קליינע יתומים איבער בערג און טאָל.

אויף די וועגן פֿון „בריחה“ האָט זיך די שארית הפליטה אָנגעטראָפֿן נאָר אָפֿט אויף פֿײַנדלעכע שטערונגען, אָבער אויך אויף אַ גוטן ווילן און האַרציק-מענטשלעכע באַציאונג מצד אַנדערע פֿעלקער, ווי למשל, די טשעכן, איטאַליענער און פֿראַנצויזן.

די וואָס האָבן דורכגעמאַכט די וועגן פֿון „העפּלה“, טראָגן אין זייערע הערצער אַ טיפֿן דאַנק-געפֿיל צו זייערע ברידער אין די פֿאַראייניקטע שטאַטן פֿאַר דער מאַטעריעלער און מאָראַלישער הילף.

בערך דרײַ הונדערט טויזנט יידן האָבן מיטגעמאַכט די וועגן פֿון יידישן אונטערגרונט און נאָר אַ סך פֿון זיי האָבן שוין דערגרייכט ארץ-ישראל און באַטייליקן זיך שוין אין דעם אויפֿבוי און פֿאַרטיידיקונג פֿון אונדזער לאַנד. די „בריחה“ האָט נאָך ניט פֿאַרענדיקט איר אויפֿגאַבע. נאָר מיטן קומען פֿון לעצטן ייד פֿון דער גולה, וואָס וויל עולה זײַן צו די ברעגעס פֿון דער יידישער מדינה,— פֿאַרענדיקט זיך אונדזער שליחות.

ד ק ל.

This album seeks to present a modest-sized picture of the wanderings of the "remnants" of European Jewry—wanderings that began at the conclusion of the last war and still continue.

Motivating this tremendous, modern-day exodus was the intense desire of a people to escape from a continent soaked with the blood of their dear ones to the land of their ancestors — Land of Israel — where they felt that together with their own people in the one land that sincerely welcomed them they could start life anew. And to get there they were willing to undergo new privations and misery, comforted and aided only by their deep determination and the organization, B r y c h a.

B r y c h a, a Hebrew word meaning "flight", started spontaneously after the nazi defeat when young European Jewish men and women led groups of their people across the face of Europe. The Jewish Brigade, a unit of Palestinian Jews who fought through the war attached to the British Army, was then in Europe and, naturally enough, took the initiative. Their fighting days successfully and honorably completed, the Brigade founded the B r y c h a in an effort to more effectively help their stricken brethren realize their goal.

Tremendous obstacles—both natural and human—lay before them. Their enemies were strong. But so were their friends. The people of Czechoslovakia, France and Italy flocked to their aid. The material and moral assistance always given them readily by their brethren in the United States can never be forgotten. Aided by these friends, the Palestinian emissaries, together with the selfless workers drawn from the ranks of European Jews who outlived nazi tortures, survivors of partisan warfare and ghetto fighting—all enrolled in the gigantic effort to transplant thousands of people, in the face of almost superhuman obstacles, to the land of their choosing.

A section of the album has been devoted to the special favorites of the Jewish people: The Children. So few managed to escape nazi tyranny that they well deserve special mention. Then again, most had extroardinary experiences. Many of the children had been placed with Gentile families for safety during the nazi onslaught. These children were ransomed after long searches for them. Other children managed to elude nazi extermination by hiding out in the woods and forests of central Europe. Many children in both categories had learned that it meant death to be known as a "Jew". Naturally, they studiously avoided admitting their origin, and in fact, "adopted" other religions. But with genuine love and devotion, the B r y c h a gained the childrens' confidence and helped thousands of them in their flight to security and a new life.

In all, more than 300,000 men, women and children of the remnants of Israel have thus been travelling by way of the B r y c h a's underground channels. Many of them already have arrived in Palestine and are actively participating in the building and defense of their land. But B r y c h a has not as yet completed its mission.

It will only be completed after each and every Jew of the diaspora, who so desires, sets foot in the independent Jewish State.

DECKEL

והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות
לא ידעו אדריכם אשים מחשך לפניהם
לאור ומעקשים למישור. אלה הדב=
רים עשיתים ולא עזבתים.

ישעיהו מ׳ב

און איך וועל מאכן גיין בלינדע אויף
א וועג וואס זיי האבן ניט געוווסט, אויף שטעגן
זיי האבן ניט געוווסט וועל איך זיי פירן;
איך וועל מאכן זיי פאראויס פינצטערניש
צו ליכט און קרומענישן פאר א פלוין.
די דאזיקע זאכן זיי טו איך און לאז זיי
ניט אויס.

ישעיהו מ׳ב

And I will bring the blind by a way that they knew not, in paths that they knew not will I lead them; I will make darkness light before them, and rugged places plain. These things will I do and I will not leave them undone

Isaiah 42

1939-1945 — שנות חורבן ואפלה.

1939-1945 — יאָרן פון חורבן.

1939-1945. — The years of darkness and destruction.

בקרונות המוות אל מחנות ההשמדה.

פון די טויט־וואַגאָנען צו די פאַרטיליקונגס־לאַגערס.

From the death cars to extarmination.

רק תלי חרבות נותרו ממעונות ישראל.

נאָר חורבות זיינען פאַרבליבן פון די יידישע היימען.

Only piles of rubble remain of Jewish dwellings.

העיר היוצאת אלף תשאיר מאה, והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל.
(עמוס ה

די שטאָט וואָס פּלעגט אַרויס מיט טויזנט, וועט בלייבן ביי הונדערט, און די וואָס פּלעגט אַרויס מיט הונדערט, וועט בלייבן ביי
פון דעם הויז פון ישראל.
(עמוס

ty that goeth forth with a thousand shall retain but hundred, and she that goeth forth with a hundred shall retain but
(Amos 5)
t to the House of Israel.

העיר היוצאת אלף תשאיר מאה, והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל. (עמוס ה')

די שטאָט וואָס פּלעגט אַרויס מיט טויזנט, וועט בלייבן ביי הונדערט, און די וואָס פּלעגט אַרויס מיט הונדערט, וועט בלייבן ביי צען,
פון דעם הויז פון ישראל. (עמוס ה')

The city that goeth forth with a thousand shall retain but hundred, and she that goeth forth with a hundred shall retain but ten, left to the House of Israel. (Amos 5)

רבבות נטלו מטה נדודים ושמו פעמיהם לדרך...

צענדליקער טויזנטער נעמען זיך צום וואַנדערשטאַב און לאָזן זיך אין וועג אַריין...

Tens of thousands take up the wanderer's staff and begin the journey . . .

MARTYRS MEMORIAL AND
MUSEUM OF THE HOLOCAUST

תרמיל על שכם — בשבילי הסבל והתקוה.

מיט די פּעקלעך אויף די פּלייצעס — אויף די וועגן פון לייד און האָפנונג.

Packs on their backs – on the weary path to hope.

הקבצו ובואו, התנגשו יחדיו, פליטי הגויים. (ישעיהו מ"ה)

זאַמלט אייך איין און קומט, גענענט אין איינעם, איר אַנטרונענע פון די פעלקער.
(ישעיהו מ"ה)

Assemble Yourselves and come; draw near together, Ye escaped fugitives of the nations! (Isaiah 45)

העם ההולכים בחושך ראו אור גדול,
יושבי בארץ צלמוות, אור נגה עליהם.
(ישעיהו ט')

דאָס פאָלק וואָס איז געגאַנגען אין פינצ־
טערניש, האָט דערזעען אַ גרויס ליכט־
קייט; די וואָס זייִנען געזעסן אין לאַנד
פֿון טויטשאָטן, אויף זיי האָט אַ ליכט־
קייט געשייִנט. (ישעיהו ט')

The people that walk in darkness have seen a great light, they that dwell in the land of the shadow of death – a light shineth brightly over them.
(Isaiah 9)

לפני היציאה...

גרייט אין וועג...

Before the departure . . .

דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבליו (ישעיהו נ"ז)

איך האָב געזען זיינע וועגן, אָבער איך וועל אים היילן, און וועל אים פירן, און
וועל באַצאָלן נחמות, אים און זיינע טרויערער. (ישעיהו נ"ז)

I see his ways, and I will heal him; and I will guide him, and bestow full comforts on him and on his mourners. (!saiah 57)

וגבולות לא יעצרום...

און קיין שום גרעניץ וועט זיי אָפּהאַלטן...

And borders shall not stop them . . .

אני לפניך אלך והדורים אוושר, דלתות נחושה אשבר ובריחי ברזל אגדע.
(ישעיהו מ״ה)

איך וועל גיין דיר פאראויס, און קרומע ערטער וועל איך אויסגלייכן; קופערנע טירן וועל איך צעברעכן, און אייזערנע ריגלען וועל איך צעהאקן.
(ישעיהו מ״ה)

I myself will go before Thee, and proud eminences will I level; doors of brass will I break in pieces, and bolts of iron will I cut asunder. (Isaiah 45)

בגבול הצ׳כי. סעד שוחרי החופש ילוום.

אויף דער טשעכישער גרעניץ.
פרייהייטס-ליבענדע מענטשן העלפן זיי.

On the Czech border. The lovers of freedom lend a helping hand.